

Особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі

У даній статті розкрито особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі, які визначаються специфікою процесу навчання та організації виробничої практики, спрямованих на забезпечення їх професійного становлення як фахівців, розвиток умінь і навичок управлінської, педагогічної та науково-дослідницької діяльності.

Ключові слова: професійної підготовки, менеджер освітньої галузі, професіоналізм, професійна компетентність.

Сучасні інтеграційні процеси в освітньому просторі об'єктивно доповнюються новими ціннісними орієнтаціями, що спрямовані на гуманізацію всіх сфер життєдіяльності. Нова парадигма української освіти передбачає удосконалення підготовки фахівця в межах вищої школи, становлення його як професіонала, котрий не лише глибоко знає свою професію, а й є професійно компетентним. У зв'язку з цим, на сучасному етапі спостерігається потреба у висококваліфікованих фахівцях, які будуть добре орієнтуватися в освітньому менеджменті, самостійно знаходити й аналізувати необхідну інформацію, раціонально використовувати отримані знання для успішного вирішення професійних завдань і проблем, вивчати особливості новітніх тенденцій управління в освіті тощо.

Курс на поглиблення співробітництва України з ЄС вимагає від фахівця сьогодення мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці, що визначається розумінням загальних європейських цінностей, вмінням орієнтуватися в сучасних загальноєвропейських процесах, зокрема й у сфері управління освітніми закладами, які є визначальним чинником міжкультурної комунікації. Тому метою дослідження є визначення особливостей підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі.

Сучасні наукові дослідження в педагогіці та психології спрямовані на вивчення професійної діяльності, професійної підготовки, яка повинна

забезпечувати формування компетентного й конкурентоспроможного фахівця, здатного вирішувати комплексні виробничі завдання, висунуті суспільством за умов модернізації держави. В чисельних працях учених в різних аспектах розглянуто професійну підготовку майбутніх фахівців, зокрема загальні питання педагогіки та дидактики (А. Алексюк, А. Деркач, А. Добрович, І. Зязюн, В. Кузь, Н. Ничкало, О. Пометун, І. Рогальська-Яблонська, С. Сисоєва, С. Совгіра та ін.), формування професійної компетентності фахівців різних спеціальностей (Н. Баловсяк, О. Глузман, В. Жукова, В. Каткова, Т. Ткаченко та ін.), аспекти психології педагогічної діяльності вчителя (Б. Ананьєв, Л. Занков, Л. Кандилович, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Крутецький, Л. Столяренко, Л. Фрідман та ін.). В сучасній педагогічній науці ґрунтовно та всебічно розроблені зміст, структура, динаміка педагогічних здібностей та педагогічної майстерності педагога, його професіограма, індивідуальний стиль діяльності, професійно-педагогічна компетентність тощо.

Формування професіоналізму майбутнього фахівця неможливе без чіткого уявлення структури, змісту та суттєвих характеристик професійних здібностей, професійної компетентності, в цілому - всієї сукупності об'єктивно цінних та суб'єктивно значущих складових професійної діяльності фахівця.

Професіоналізм – це системне утворення, яке включає вищий рівень досягнень людини в обраній сфері діяльності, професійні здібності, професійну компетентність, професійну спрямованість, професійну майстерність, постійний творчий пошук та самореалізацію особистості як професіонала в будь-якій галузі діяльності. Ці складові виокремлюються і в професіоналізмі вчителя, мають специфічний зміст та характеристики, що обґрунтовуються педагогічною діяльністю та педагогічною професією в широкому суспільному її значенні. А. Маркова звертає увагу на те, що праця педагога є системою, котра має триєдину структуру: педагогічна діяльність,

педагогічне спілкування й особистість. Вони повною мірою виявляються в трудовому процесі, результатом якого є навченість та вихованість учня [2].

Системною складовою професіоналізму виступає професійна компетентність. У Законі Про вищу освіту визначено компетентність, як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [1]. Отже, професійну компетентність педагогічного працівника освітньої сфери в психолого-педагогічній та певній предметній галузі наукових знань доречно розглядати, як здатність творчого застосування цих знань в навчальній та науково-дослідницькій роботі із тими, хто навчається. Професійна компетентність педагога включає методичні навички та вміння викладання фахових дисциплін, комунікативну компетентність, володіння аудиторією, здатність до постійного саморозвитку та самовдосконалення, які набувають свого вдосконалення під час виробничої практики.

Метою практики є закріплення і розвиток знань і вмінь, отриманих магістрами під час навчання, формування компетенцій та компетентності майбутнього менеджера освітньої галузі. Особливої уваги потребує розвиток професійних умінь, а саме, **предметно-практичних** - уміння виконувати дії щодо переміщення об'єктів у просторі, зміни їх форми тощо. Головну роль у регулюванні предметно-практичних дій виконують перцептивні образи, що відображають просторові, фізичні та інші властивості предметів і забезпечують керування робочими рухами відповідно до властивостей об'єкта та завдань діяльності; **предметно-розумових** - уміння щодо виконання операцій з розумовими образами предметів. Ці дії вимагають наявності розвиненої системи уявлень і здатність до розумових дій (наприклад, аналіз, класифікація, узагальнення, порівняння тощо); **знаково-практичних** - уміння щодо виконання операцій зі знаками та знаковими

системами. Прикладами цих дій є письмо, прокладання курсу по карті, одержання інформації від пристроїв тощо; **знаково-розумових** - уміння щодо розумового виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Наприклад, дії, що є необхідні для виконання логічних та розрахункових операцій. Ці дії дозволяють вирішувати широке коло задач в узагальненому вигляді.

Рівень сформованості професійних знань та умінь дозволить виконувати наступні функції управлінця освітньої галузі:

виробничу (*трудова, службову*) - коло обов'язків, які виконує фахівець відповідно до займаної посади і які визначаються посадовою інструкцією або кваліфікаційною характеристикою;

проектувальну (*проектно-конструкторську*) - здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів (конструювання є окремим процесом проектування, який полягає в обґрунтуванні рішень щодо принципу дії та конструкції об'єктів, розробки документації на їх виготовлення);

організаційну - впорядкування структури і взаємодії складових елементів системи з метою зниження невизначеності, а також підвищення ефективності використання ресурсів і часу (окремим процесом організації діяльності можна вважати планування - часове впорядкування виконання робіт, тобто обґрунтування їх, послідовності, тривалості та строків виконання);

управлінську - функція, спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку систем завдяки інформаційному обмінові (до фахівця інформаційні потоки надходять через зворотні зв'язки, до об'єкта управління - у вигляді директивних рішень);

виконавську (*технологічну, операторську*) — функція, спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології.

Водночас зазначене сприятиме вирішенню різних **видів задач діяльності**, а саме, *професійних задач* (задачі діяльності, що безпосередньо спрямовані на виконання завдань, які поставлені перед фахівцем як професіоналом); *соціально-виробничих задач* (задачі діяльності, що пов'язані з діяльністю фахівця у сфері виробничих відносин у трудовому колективі (наприклад, інтерактивне та комунікативне спілкування тощо); *соціально-побутових задач* (задачі діяльності, що виникають у повсякденному житті і пов'язані з домашнім господарством, відпочинком, родинним спілкуванням, фізичним і культурним розвитком тощо і можуть впливати на якість виконання фахівцем професійних та соціально-виробничих задач) та різних **класів задач**, а саме *стереотипних задач діяльності* (передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що характеризується однозначним набором добре відомих, раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації); *діагностичні задач діяльності* (передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання рішення із застосування відповідних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації); *евристичних задач діяльності* (передбачають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень і потребує використання великих масивів оперативної та раніше засвоєної інформації). Умовою, що дає змогу педагогу вільно й обґрунтовано добирати засоби праці, А. Маркова вважає, володіння «варіативною методикою» [2], завдяки чому стає можливим застосування декількох способів виконання однієї й тієї ж самої задачі педагогічної діяльності. Тому, доцільно, професійну підготовку майбутніх фахівців освітньої галузі слід здійснювати на основі системного підходу.

Зважаючи на зазначене, зміст виробничої (управлінської) практики магістрантів містить низку завдань, зокрема:

- ознайомлення з законодавчими та нормативними документами освітнього закладу (Статут, правила внутрішнього трудового розпорядку, охорона праці та техніки безпеки тощо);
- визначення організаційної структури управління установи або структурного підрозділу бази практики та визначивши її компоненти, обґрунтувати переваги та недоліки.
- ознайомлення з посадовими обов'язками керівника бази практики та його заступників;
- ознайомлення зі стратегічним планом розвитку та річним планом роботи освітнього закладу;
- аналіз основних напрямів роботи установи або структурного підрозділу бази практики та їх схематичне представлення;
- ознайомлення з критеріями оцінювання діяльності навчальних закладів, які розроблені відповідно до вимог законодавчої та нормативної бази України, визначаючи напрям діяльності навчального закладу, який буде проаналізовано;
- ознайомлення з планом навчальної та виховної роботи освітнього закладу:
- ознайомлення з веденням документації освітнього закладу (вхідна, вихідна документація, книги протоколів педагогічних/вчених рад, книги наказів, батьківського комітету, студентського самоврядування тощо);
- визначення категорії документообороту установи або структурного підрозділу за обсягом;
- визначення кількості (%) вхідної документації від районних відділів освіти, міського управління освіти, департаменту освіти і науки. Міністерства освіти і науки України та особливостей організації документообігу з відповідними рекомендаціями;
- відвідування наради при директорові, педагогічної/вченої ради та інших заходів;
- аналіз заходу або наради (тема, мета, структура), які відвідали;

- відповідно до чинного законодавства (зокрема, критеріїв оцінювання діяльності навчального закладу), проаналізувати один з напрямів діяльності навчального закладу;
- аналіз планів здійснення контролю у навчальному закладі та визначення його різновидів, методів та форм;
- визначення стилю спілкування керівника закладу (структурного підрозділу);
- узагальнення досвіду роботи керівника навчального закладу (структурного підрозділу);
- накопичення матеріалу для написання магістерської роботи, проведення пілотного дослідження (за необхідністю) та обробка результатів.

Отже, специфіка підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі пов'язана з особливостями процесу навчання та організації виробничої практики, які забезпечують професійне становлення студентів як фахівців, розвиток професійних умінь і навичок управлінської, педагогічної та науково-дослідницької діяльності.

Розглянуте питання потребує подальшого вивчення щодо дослідження професійної підготовки за певним напрямом управлінської діяльності.

Література:

1. Закон України про вищу освіту, 2014 / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.
2. Маркова А. К. Психология труда учителя : [книга для учителя] / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.

УДК 378:371.11

И.И. Королева

Особенности профессиональной подготовки будущих менеджеров образовательной сферы

В этой статье раскрыты особенности профессиональной подготовки будущих менеджеров образовательной сферы, которые определяются спецификой процесса обучения и организации производственной практики,

направленных на обеспечение их профессионального становления как специалистов, развитие умений и навыков управленческой, педагогической и научно-исследовательской деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, менеджеры образовательной сферы, профессионализм, профессиональная компетентность.

I.I. Koroleva

Features of future educational sector managers training

In this article the features of future managers of the educational sector training are defined, which are determined by peculiarities of the educational process and the organization of practices to ensure their professional development as professionals, developed skills in management, teaching and research activities.

Keywords: *training, education sector manager, professionalism, professional competence.*

Корольова, І.І. Особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі [Текст] / І.І. Корольова // Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Херсон, 2015, – Вип. LXVIII. – С. 164 – 169.